

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi hankintatietovarannosta

Kh 16.12.2025
237/07.00.00/2025

Valmistelija

Hallintojohtaja Jukka-Pekka Lätti, puh. 0401505202

Valtiovarainministeriö asetti 17.1.2025 Kansallisen julkisten hankintojen tietovarannon perustamisen ja julkisyhteisöjen ostolaskutietojen julkaisemisen hankkeen toimikaudelle 17.1.2025 – 1.5.2027. Hanketta johtaa ja lainvalmistelusta vastaa valtiovarainministeriö. Tietovarannon teknisestä toteuttamisesta vastaa Valtiokonttori. Hanke on osa Hankinta-Suomi-toimenpideohjelmää. Hankkeen verkkosivu on osoitteessa <https://vm.fi/hanke?tunnus=VM009:00/2025> .

Valtiovarainministeriö on pyytänyt lausuntoja oheisesta luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi hankintatietovarannosta ja siihen liittyviksi laeiksi.

Pääministeri Orpon hallituksen ohjelmassa on asetettu lukuisia julkisiin hankintoihin liittyviä tavoitteita, jotka tähtäävät markkinoiden toimivuuden parantamiseen, julkisten hankintojen tiedolla johtamisen edistämiseen sekä julkisen talouden vahvistamiseen. Hallituksen ohjelmassa on tunnistettu tarve perustaa kansallinen hankintatietokanta, säätää julkisyhteisöjen ostolaskutiedot keskitetysti julkaistavaksi sekä parantaa kuntien ja hyvinvointialueiden taloustietojen vertailukelpoisuutta. Lisäksi kansallisessa julkisten hankintojen strategiassa on asetettu tavoitteeksi Suomen edelläkävijyys hankintojen tiedolla johtamisessa ja vaikuttavuuden kehittämisessä ja Avoimen hallinnon viidennessä toimintaohjelmassa tavoitteeksi on asetettu julkisen hallinnon ostolaskudatan avaamisen edistäminen myös kunnissa ja hyvinvointialueilla.

Valtiovarainministeriö laati vuosina 2023–24 arviomuistion hallituksen ohjelmassa esitettyjen, julkisia hankintoja ja ostoja koskevien tavoitteiden toteuttamisesta (VM 2024:63). Arviomuistiossa kuvataan laajan sidosryhmäosallistamisen ja kattavan selvitys- ja tutkimusaineiston perusteella, millaisia lainsäädännöllisiä ja teknisiä toimenpiteitä hallitusohjelman tavoitteiden toteuttaminen, kansallisen julkisten hankintojen strategian ja Avoimen hallinnon viidennessä toimintaohjelman tavoitteiden edistäminen ja eri tahojen toteuttamissa selvityksissä ja tutkimuksissa tunnistettujen haasteiden ratkaiseminen edellyttäisi.

Hallituksen esityksen tavoitteena on perustaa kansallinen julkisten hankintojen tietovaranto ja mahdollistaa julkisyhteisöjen hankinta- ja ostolaskutietojen avoin ja keskitetty julkaiseminen. Esityksen tavoitteena on tehostaa julkisia hankintoja, saavuttaa kustannussäästöjä ja parantaa julkisten varojen käytön vaikuttavuutta. Esityksellä tavoiteltava hankintatiedon parempi saatavuus, yhdisteltävyys ja vertailtavuus luo edellytyksiä vaikuttavuuden ja kustannustehokkuuden arvioinnille sekä vahvistaa tietoon perustuvaa päätöksentekoa niin yksittäisissä hankintayksiköissä kuin

laajemmin julkishallinnossa.

Kansallisen julkisten hankintojen tietovarannon tavoitteena on kerätä yhteen keskeiset julkisia hankintoja ja ostoja koskevat tiedot julkisyhteisöiltä sekä mahdollistaa tietojen yhdistäminen, vertailu ja jakelu. Tietojen keräämisessä otetaan huomioon tiedon turvallisuuteen ja liikesalaisuuksiin liittyvät erityispiirteet. Tietovarannon avulla muodostetaan tietopohja, joka kattaa keskeiset tiedot julkisen hankinnan koko elinkaaren ajalta. Näin vahvistetaan tietojohtamisen edellytyksiä kansallisesti ja hankintayksikötasolla sekä mahdollistetaan muun muassa viranomaisten työn toteuttaminen ja kehittämistoimenpiteiden kohdentaminen.

Lausunnonantajia pyydetään ottamaan kantaa erityisesti lausuntopyyntöissä esitettyihin kysymyksiin. Lausunto pyydetään antamaan viimeistään 9.1.2026 ensisijaisesti lausuntopalvelun kautta.

Valmistelijan ehdotus:

Lausuntoehdotus kunnanhallitukselle on päätösehdotuksena.

Esittelijä

Kunnanjohtaja Niemelä Juho

Päätösehdotus

Kunnanhallitus päättää antaa valtiovarainministeriölle seuraavan lausunnon luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi hankintatietovarannosta. Samalla kunnanhallitus valtuuttaa hallintojohtajan tallentamaan vastaukset lausuntopalveluun.

Toholammin kunnanhallitus pitää hankintatietovarannon tavoitteita – julkisten varojen käytön avoimuutta ja tiedolla johtamisen vahvistamista – kannatettavina: avoin ja vertailukelpoinen hankintatieto voi pitkällä aikavälillä tukea kuntien toimintaa ja päätöksenteon läpinäkyvyyttä.

Kunta kuitenkin katsoo, että aiottu hankintatietovaranto muodostaa käytännössä uuden tehtäväkokonaisuuden ja veloitteen kunnille ja että sen kustannusvaikutukset jäävät esityksessä aliarvioiduiksi. Toholammin kunta yhtyy Suomen Kuntaliiton näkemykseen, että kunnille aiheutuvat kertaluonteiset ja jatkuvat kustannukset tulee korvata täysimääräisesti, kuten hallitusohjelmassa on linjattu uusien tehtävien osalta; kunnilla ei käytännössä ole mahdollisuutta kattaa uusia tietojärjestelmäinvestointeja tai hallinnollisia lisäkuluja ilman valtion erillisrahoitusta.

Toholammin kunta pitää tärkeänä, että etenkin pienille kunnille annetaan riittävän pitkä siirtymäaika sekä mahdollisuus hyödyntää yhteisiä tai kevennettyjä ratkaisuja, esimerkiksi kuntien yhteisiä taloushallinnon järjestelmiä tai palvelukeskuksia. Lisäksi tulee huomioida, että tietosisältöjen ja toimitustapojen yksityiskohtainen määrittely tehdään yhteistyössä kuntakentän kanssa Valtiokonttorin määräysten sijaan; että tietovarannon mahdolliset hyödyt kunnille konkretisoidaan käytännön sovelluksin (esim. kuntakohtaiset analytiikkatyökalut), ja että esitystä tarkennetaan siten, että kustannusten korvaamisesta on selkeät kirjaukset.

Yhteenvetona Toholammin kunta pitää hankintatietovarannon perustamista periaatteellisesti tärkeänä, mutta esittää, että kunnille siitä koituvista lisätehtävistä aiheutuvat kustannukset korvataan täysimääräisesti, ja että tietojen toimittamisen laajuutta sekä tiheyttä arvioidaan uudelleen erityisesti pienien kuntien osalta. Samalla tulee huolehtia, että Valtiokonttorin määräyksenantovaltaa rajataan, tietosisällöistä päätetään yhteistyömenettelyin, siirtymäaikaa pidennetään ja kunnille tarjotaan kattavaa tukea tietovarannon asianmukaiseen käyttöönottoon.

Päätös